

България

Годишен доклад за наблюдение на границите през 2015 г.

ДОСТЪП ДО ТЕРИТОРИЯ И МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА

София, 30 юли 2016 г.

ГЛАВА I

НАЦИОНАЛНА РАМКА ЗА ГРАНИЧЕН МОНИТОРИНГ

1.1. МЕТОДОЛОГИЯ НА НАБЛЮДЕНИЕТО

1.1.1 Меморандум

България е една от първите държави в Централна Европа, подписала през 2004г. официално споразумение между Граничната полиция и Български хелзинкски комитет, чрез което формално бе уреден реда за извършване на наблюдение на границите досежно достъпа до територия на бежанците. През април 2010г. споразумението бе разширено в Тристранен меморандум за сътрудничество, подписан от Главна дирекция "Гранична полиция" към МВР, Български хелзинкски комитет и Службата на Върховният комисар за бежанците на ООН (ВКБООН)¹. Меморандумът разписа допълнителни механизми за координация и сътрудничество при осъществяване на наблюдението, целящи най-вече да осигурят спазването на принципа за забрана на връщането (non-refoulement). Това сътрудничество представлява най-важното национално постижение по отношение правилата за достъп до територията и процедура на лицата, нуждаещи се от международна закрила и установяването на основните правни и практически мерки за гарантиране на техния достъп до територия и процедура.

Наблюдението на границите за достъп до международна закрила през 2015г. се осъществи на базата този меморандум за сътрудничество.

1.1.2 Тристранна работна група

Съгласно меморандума² страните по него сформират Тристранна Работна Група (ТРГ), която следи за изпълнението му, която заседава през годината по текущи въпроси. На заседанията на тристранната група могат да присъстват представители на други релевантни институции с активна дейност в областта на миграцията и убежището, въпреки че досега такива участия няма регистрирани.

Настоящият доклад е изготвен на основание член 4.2. Раздел IV от Вътрешните правила на Тристранната работна група от представители на Главна Дирекция „Гранична полиция“ при Министерство на вътрешните работи, Върховния комисариат за бежанците на ООН и Българския хелзинкски комитет.

¹ Тристранен меморандум за разбирателство за начините на съвместно сътрудничество и координация в подпомагането на достъпа на лица, кандидати за закрила до територията на Република България и до производството за предоставяне на закрила в страната между Главна дирекция "Гранична полиция" при Министерство на вътрешните работи на Република България, Представителството на Върховния комисар за бежанците при ООН в София и Български хелзинкски комитет, подписано на 14.04.2010г.

² Чл.22 от Меморандума

1.1.3 Правила за наблюдение

Съгласно правилата на меморандума обект на наблюдение е всяка национална граница и/или място за 24-часово задържане на сухоземна или въздушна граница, в това число – транзитна зала на международните летища, без ограничение в броя на мониторинговите визити. Достъпът за наблюдение е предоставян на наблюдателите без предварително разрешение или условия по отношение на час на провеждане, честота, времетраене или обстоятелства, свързани с конкретното задържано лице/а (чл.15 от Меморандума).

1.1.4 Обект на наблюдение

Местата за настаняване на задържани лица в структурите на ГДГП са конституирани съгласно Инstrukция №13-1711 от 15 септември 2009г³ за оборудването на помещенията за настаняване на задържани лица в структурите на МВР. Обхватът на наблюдението включва редовни ежеседмични посещения от страна на БХК и целеви посещения на ВКБООН на местата с цел да се наблюдава спазването на стандартите за осигуряване на юридически и фактически достъп до територията и производството за предоставяне на закрила на чужденците, нуждаещи се от международна закрила.

През предходната година бяха наблюдавани с приоритет на основните входни пунктове на българо-турска граница – гранично полицейско управление (ГПУ) Свиленград, ГПУ Елхово, ГПУ Болярово, ГПУ Средец и ГПУ Малко Търново, на българо-гръцка граница - ГПУ Ивайловград, изходните пунктове на българо-сръбска граница - ГПУ Брегово, ГПУ Калотина и ГПУ Олтоманци, както и на въздушна граница на Аерогара София, Терминал 1 и 2 и както и Аерогара Бургас през съответния сезон.

През 2015г. БХК осъществи общо 449 мониторингови посещения, от които близо 75% (337 визити) на основните входни граници с Турция и Гърция в зоната на ГКПП Капитан Андреево и ГКПП Ново Село в района на трансграничния триъгълник Свиленград-Капъкуле-Орменион. На изход, 72 визити бяха извършени по границите със Сърбия и бившата югославска република Македония, от които 18 визити на „зелена“ граница и 54 визити в съответните места за задържане, в които гражданите на трети страни са вдвоявани след задържането им от органите на полицията. Достъпът до територия на лицата, нуждаещи се от международна закрила при реадмисия обратно към България от държави извън Европейския съюз бяха наблюдавани основно при пристигане на Аерогара София, където 32 мониторингови посещения. Морският маршрут през Черно Море също бе обект на ограничено наблюдение, в рамките на което бяха извършени 8 мониторингови посещения на местата за полицейско задържане на Пристанище Бургас, но през 2015г. този маршрут не бе използван от смесените миграционни потоци, доколкото за цялата година нямаше нито един случай на лица, заявили искане за закрила, които да са пристигнали по море.

³ Издадена от министъра на вътрешните работи, ДВ, бр.78 от 2 октомври 2009г.

1.2. НОРМАТИВНА УРЕДБА НА ДОСТЪПА ДО ТЕРИТОРИЯ И ПРОЦЕДУРА

Чужденците, които не разполагат с редовни национални документи за пътуване в чужбина и виза, нямат право да влязат в територията на страната⁴. Освен това, съгласно закона⁵ органите на Гранична полиция могат при определени в закона хипотези⁶ да не допуснат влизането на чужденец в България дори, когато същият разполага с редовни документи и входна виза. И в двата случая, Гранична полиция следва да издава писмен отказ за влизане на територията⁷, в който да се посочват конкретните причини за недопускане до територията на България.

Чужденците обаче, които са бежанци и които влизат в България, за да търсят убежище и международна закрила, имат право да заявят своето искане пред българските държавните органи, независимо от начина им на влизане или пребиваване (законно или незаконно). Това право е уредено в чл.6 от Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г., съгласно който от бежанците не може да се изисква да изпълнят законови условия или изисквания, които поради своето естество не могат да бъдат изпълнени от бежанец. Доколкото поради бягството от държавата на произход е възможно бежанецът да не разполага с документи за пътуване в чужбина или тяхната валидност да е изтекла и да не може да бъде подновена, приема се че от бежанците не може да се изисква да спазват обичайните условия за получаване на разрешение за влизане или пребиваване в дадена държава.

Поради това в националната правна уредба⁸ изрично е предвидено че *всеки* чужденец, може да поиска закрила от Република България по реда, уреден от закона. Въз основа на тази законова разпоредба искането на закрила е освободено от всякакви условия или обстоятелства - в това число, и от изискването за законно влизане, престой или пребиваване в страната от чужденеца, искащ закрилата, което иначе е задължително при общия режим за влизане и пребиваване на чужденци в България.

По закон⁹ искането за закрила може да бъде направено както пред служител на Държавната агенция за бежанците (ДАБ), така и пред всеки друг държавен орган, което включва и служителите на ГДГП. В този случай служителят на ГДГП е длъжен незабавно да препрати това искане на Държавната агенция за бежанците. От този момент насетне важи забраната¹⁰ този чужденец да бъде връщан на територията на държава, в която са застрашени неговия живот или свобода (принцип non-refoulement).

Поради това законът изрично урежда правото на чужденеца, поискал закрила, да остане на територията¹¹ на България до приключване на административното производство по

⁴ Чл.8 от ЗЧРБ

⁵ Чл.16 от Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ)

⁶ Чл.10 и чл.19 от ЗЧРБ

⁷ Формуляр за отказ за влизане по единен образец на Европейския съюз

⁸ Чл.4, ал.1 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

⁹ Чл.58, ал.4 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

¹⁰ Чл.4, ал.3 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

¹¹ Чл.29, ал.1, т.1 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

преценка на искането му с влязло в сила решение. Това право по своето естество съставлява вид краткосрочно пребиваване (престой), което се явява специално по отношение на видовете пребиваване съгласно общия режим за чужденци в ЗЧРБ. Продължителността му зависи от общата продължителност на производството по преценка на молбата за закрила съобразно неговите фази¹².

Самото незаконно влизане на територията на страната съставлява наказуемо деяние. Националният закон обаче депенализира това деяние, ако извършителят е влязъл в страната, за да се ползва от правото си на убежище съгласно Конституцията¹³. От своя страна Конституцията изрично препраща¹⁴ към закона относно реда и условията за даване на убежище. Действащият национален закон в този смисъл е Законът за убежището и бежанците (ЗУБ), съгласно който Република България предоставя следните видове закрила¹⁵ – убежище, предоставяно от президента в кръга на неговите правомощия, международна закрила (статут на бежанец и хуманитарен статут) и временна закрила.

ГЛАВА II

БЕЖАНЦИТЕ В КОНТЕКСТА НА СМЕСЕНИТЕ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ¹⁶

2.1 Миграционни потоци

2.1.1 Миграционни потоци към ЕС по Източно-средиземноморския маршрут1

По данни на Европейската агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на страните-членки - FRONTEX, през 2015 г. държавите-членки са докладвали за установени повече от 1 820 000 незаконни преминавания на външните граници на ЕС. Това е изключително голям поток от хора, надвишаващ 6 пъти броя на незаконно преминалите през 2014 г. Най-голям е броят на установените по Източно-средиземноморския маршрут (885 386, 49% от общия за ЕС брой), който започва от Близкия и Среден Изток, преминава транзит през Турция към Гърция или България, към държавите от Западна Европа. Активността по този маршрут се дължи главно на нестихващите военни действия в Сирия, ситуацията и липсата на сигурност в Афганистан, разширяването дейността на ИД/ДАЕШ в Ирак, несигурността, бедността и разпространяващите се слухове за по-добър живот в Европа.. Най-засегната е морската граница на Гърция, като на гръцките острови в Егейско море през 2015 г. от Турция са пристигнали 99 % (872 938) от всички мигранти, установени по маршрута. Голяма част от тях заявяват, че са сирийци, афганистанци и иракчани, но провежданите скрийнинг интервюта показват висок процент на фалшивите самоличности. Повечето от мигрантите не кандидатстват за убежище в Гърция. Сирийците получават специално разрешение за пребиваване до 6 месеца и много от тях се възползват от това, за да се насочат към гръцко-македонската граница, откъдето продължават по маршрута през Западните

¹² Чл.41 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

¹³ Чл.279, ал.5 от Наказателния кодекс

¹⁴ Чл.27, ал.2 от Конституцията

¹⁵ Чл.1, ал.2 от Закона за убежището и бежанците

¹⁶ Параграф 1.3. от доклада е изготвен от Главна Дирекция „Гранична полиция“ на МВР

Балкани към други страни-членки. Анализът на ситуацията по външните граници на ЕС, изготвен от Агенция Фронтекс показва, че на сухоземните граници с България и Гърция установените незаконни преминавания са се увеличили с 80% в сравнение с 2014 г.

2.1.2 Миграционни потоци на вход в Република България

На територията на Турция и Гърция има големи групи мигранти, чиято цел е да се придвижат към страните от Западна Европа по два основни маршрута:

- по суша от Гърция през Западните Балкани или от Турция през България към Сърбия и по маршрута към Германия

- по море от Гърция към Италия.

Предпочитан от мигрантите е маршрутът през Западните Балкани.

Въпреки взетите мерки за контрол, активните миграционни процеси в общоевропейски мащаб се отразиха неблагоприятно върху обстановката на държавната ни граница.

Глобалната бежанска криза и безпрецедентният поток към Европа доведоха до значително увеличаване на миграционния натиск към Р България, като основният миграционен натиск продължи да бъде по българо-турската граница.

Анализът на данните през последните години показва, че ситуацията се усложнява с подобряване на метеорологичните условия и достига своя връх през месеците август, септември и октомври. Най-висок миграционен натиск е регистриран през месец септември -15 896 лица (задържани лица на вход от българските гранични власти - 1 741, задържани лица от съседни гранични власти - 572 и 13 582 лица във вътрешността на Турция и Гърция, чието влизане е предотвратено), като миграционният натиск по българо-турската граница представлява 94 % от общия миграционен натиск на границите на Р България - 15 420 лица. Най-нисък миграционен натиск е регистриран през месец януари - 3 204 лица, като миграционният натиск по българо-турската граница е 3 106 лица.

През 2015 г. са установени общо 22 705 лица, направили опит да преминат незаконно през границата на страната, което е увеличение с 2,4 пъти повече спрямо 2014 г. (9 508). От тях на вход са задържани 10 900 лица (на зелена граница - 7 617 и на ГКПП - 3 283) и на изход от страната са задържани 11 805 лица (на зелена граница - 11 016 и на ГКПП - 789). Най-голям е броят на задържаните лица на вход на българо-турската граница - 10 406 лица и на изход на българо-сръбската граница - 11 012 лица.

За първи път задържаните за незаконно преминаване на изход (11 805) са повече от задържаните на вход (10 900).

През годината се запази тенденцията на постепенно увеличаване на опитите за незаконно влизане през вътрешната ни граница с Гърция. Затварянето на границите на БЮР Македония и Сърбия доведе до ограничаване на движението на мигрантите по

маршрута през Западните Балкани и до струпване на граждани на трети страни в близост до българо-гръцката граница, за които е вероятно да потърсят алтернативен път от Гърция през България за Сърбия.

След влизането им на българска територия, мигрантите не търсят убежище и не желаят трайно да се установят. Целта им е да напуснат страната и да достигнат до Западна Европа, като предпочитат това да стане през българо-сръбската граница, където се наблюдава рязко увеличение - с 477% - на нарушенията на изход. В същото време опитите за незаконно излизане към Румъния са намалели с 22%

Все по-често в граничната зона и във вътрешността на страната се задържат големи групи (3050) мигранти. Съставът на групите е разнороден - лицата са от различни националности (предимно сирийци, афганистанци и иракчани) и на различна възраст, като повечето са млади мъже (20-30 години), но не рядко има жени и деца. Всички са влезли незаконно в страната и целта им е да достигнат българо-сръбската граница без да бъдат регистрирани в България.

Придвижването на мигрантите по маршрута от Турция до границата със Сърбия е организирано и подпомагано от каналджийски мрежи, които са тясно свързани с изградените международни канали, осъществяващи превеждането на незаконни мигранти от страните на произход до страната - крайна дестинация.

Тази промяна в обстановката и достигането на нови критични стойности, които имат своето негативно влияние върху граничните власти, поставя ново предизвикателство за максимално овладяване и ограничаване разрастването на проблема.

а). Ситуацията на българо-турската граница

През 2015 г. натискът от Турция се увеличи значително в сравнение с предходната година – задържаните на вход през зелена граница са 7617, което е със 71 % повече от 2014, когато са задържани 4467 незаконни мигранти.

Запази се започналата през 2014 година тенденция на увеличаване на опитите за незаконно преминаване през ГКПП, където са задържани 3 051 лица - със 74% повече в сравнение с предходната година (1752).

Задържаните на ГКПП на българо-турската граница са 98% от всички задържани на вход на граничните пунктове (2 998).

Намаляват опитите за незаконно преминаване чрез използване на неистински или преотстъпени документи - със 17%. Установените са сравнително малък брой на фона на общо задържаните на вход - само 232 (280 през 2014).

През 2015 г. две от границите ни бяха входни точки за незаконна миграция: българо-турската сухоземна граница (95 % от всички задържани на вход) и българо-гръцката сухоземна граница (4 % от всички задържани на вход).

Миграционния натиск към Европа доведе до значително увеличаване на установените лица за незаконно преминаване на българо-турската граница - от 6023 през 2014 до 10406 през 2015 г., с което почти достигна критичните стойности от 2013 г., когато бяха задържани 11 254 незаконно преминали. Пикът на установените лица беше през месец септември - 1 742 имигранти, а най-малко бяха задържани през март - 634.

След значителното намаление на натиска през 2014 г. в следствие на взетите мерки за граничен контрол, през 2015 г., в резултат на безпрецедентния миграционен поток към Европа, рязко се увеличиха и опитите за незаконно влизане от Турция.

Регистрирани са общо 90 315 опита на граждани на трети страни да преминат през българо-турската граница, което е увеличение със 135% пъти спрямо същия период на 2014 г. (38 502).

По подадена от българските гранични патрули информация до турските гранични власти, същите са задържали 5 091 лица на съседна територия и 74 818 лица във вътрешността на Република Турция, чието влизане е предотвратено след като са установили наличието на български патрули и постове по линията на границата. Възможно е част от самостоятелно завърналите се лица във вътрешността на Р Турция без да преминават линията на държавната граница, да са направили повече от един опит за преминаване на територията на Р България.

При преминаване на държавната граница са задържани 10 406 мигранти - 7193 на зелена граница (+79% в сравнение с 2014 г.), 2 998 на ГКПП, (2 970 - укрита в МПС, което е увеличение със 74% спрямо 2014 г.) и 215 при опит да влязат с неистински или преотстъпени документи (-20%). Най-голям е броят на укритите в товарни автомобили - 1 947 и във влакове - 899 лица.

Най-голям е броят на задържаните граждани на Сирия - 5331, Ирак - 2481, Афганистан - 2132, Пакистан - 216 и други - 246.

Няма промяна в начина на действие на мигрантите, преминаващи през зелена граница - събират се в гр. Истанбул, свързват се с каналджийски мрежи и с тяхна помощ се придвижват към границата. Преминават българо-турската граница след точно дадени им от каналджиите указания. На българска територия ги посрещат други участници в мрежите и ги закарват до гр. София, Пловдив и Хасково.

Не е установена промяна в начина на действие и при задържанията на граждани на трети страни, укрита в превозни средства - голяма част се качват в МПС самостоятелно, на ТИР-паркинзите в тъмната част на денонощието, докато шофьорите почиват. Мигрантите влизат в камиона като срязват брезента на покрива на ремаркетата и по този начин отворът става трудно забележим за проверяващите на ГКПП, а в товарното помещение влиза свеж въздух, който намалява ефективността на проверките с газ-анализатори, които не отчитат завишени стойности на CO₂.

Нов способ за укриване на лица в товарни автомобили е чрез използване на "двоен брезент" -газ-анализаторите не отчитат завишени стойности на въглероден двуокис тъй като на практика сондата на уреда не влиза в товарния отсек, а между двата брезента.

Запази се тенденцията почти всички мигранти да преминават границата без документи за самоличност, като при задържането им много голяма част заявяват, че са сирийци и бягат, за да спасят живота си. По този начин се стремят да избегнат риска да бъдат върнати в страната на произход. Това затруднява и забавя идентифицирането им, и е предпоставка за злоупотреба със системата за предоставяне на убежище.

По време на интервютата мигрантите посочват като **основна причина за миграция:**

- Нестихващия военен конфликт в Сирия и породения от него страх за живота им, хуманитарните проблеми, липсата на основни хранителни продукти. Заради политиката на Европа за събиране на семейства, все повече мъже тръгвайки към Европа упълномощават съпругите си да изведат самостоятелно децата до страната, в която възнамеряват да се установят, пътуват самостоятелно и достигайки държавата - крайна дестинация, подават молба за убежище и молба за събиране на семейства. В бежанския поток от Сирия има и представители на малцинствени групи (християни), които се страхуват и от етническо преследване;
- Социално-икономически и политически причини - за мигрантите от Афганистан;
- Разрастващото се влияние на ИДИЛ - за гражданите на Ирак;
- Социално - икономически и религиозни причини - за африканците;

За всички България е транзитна страна по пътя им към Западна Европа. Като крайна цел мигрантите посочват Германия, Австрия, Франция, Швеция, Холандия.

Мерки за противодействие на миграционния натиск от Турция:

Опазването сигурността на външната граница на Европейския съюз е приоритетна задача за България и в частност МВР и Главна дирекция "Гранична полиция". След рязкото усложняване на оперативната обстановка по границата с Турция, са взети комплексни мерки за осъществяване на ефективен граничен контрол с цел максимално ограничаване на миграционния натиск и превенция на тероризма.

- Съвместни специализирани полицейски операции:

От месец ноември 2013 г. се провежда съвместна специализирана полицейска операция (СПО) с участие на ГДГП и ОД на МВР, която продължи и през 2015 г., като бяха развърнати допълнителни сили и средства и оперативната зона беше разширена по цялата българо-турска граница. От месец април 2015 г., с логистична подкрепа, позволяваща повишаване мобилността на участващите в операцията служители, в операцията се включи и Министерство на отбраната.

Предвид рязкото увеличаване на миграционния натиск по българо-турската граница през месец юли 2015 г. и реалната заплаха от преминаване на големи групи хора транзит от Турция през България, с цел достигане страните от Централна и Западна Европа, през месец септември 2015 г. МВР и военни формирования от Въоръжените сили предприеха съвместни мерки за охрана на държавната граница. Утвърдения от министър-председателя съвместен план, позволява броят на военнослужещите, необходимата техника и оборудване, въведени в охраната да се увеличава при необходимост.

- Изграждане на инженерно-техническо възпрепятстващо съоръжение:

Резултатите (рязко намаляване от почти 7 пъти на опитите за незаконно преминаване) от пуснатото в експлоатация през месец септември 2014 г. 30-км инженерно възпрепятстващо съоръжение по най-чувствителните участъци - от ГКПП Лесово до с. Крайново, показаха, че това е практическа възможност за противодействие на миграционния натиск през зелена граница. Беше взето решение за продължаване със 132,6 км на инженерното съоръжение по цялата дължина на сухоземната граница, което стартира през месец януари 2015 г. Изграждането на новите участъци има за цел повишаване капацитета на МВР за противодействие на незаконната миграция и пренасочване на потоците от мигранти към ГКПП, като по този начин се сведат до минимум рисковете за живота и здравето им, които възникват при опитите им за навлизане на българска територия през трудно проходими и непознати райони.

- Изграждане на интегрирана система за наблюдение:

Изградена е втората част на втория етап от Интегрираната система за наблюдение (ИСН), включваща зоните от държавната граница между ГКПП Лесово и устието на река Резовска, и стартира процеса по реализация на третия етап на ИСН. Първите две фази на ИСН, включват 11 стационарни поста за техническо наблюдение, 117 км периметрови сигнално-охранителни системи, 9 мобилни поста за техническо наблюдение, две системи за видеонаблюдение на ГКПП, 5 локални координационни центъра и един регионален координационен център. В системата е интегрирана възможността за изобразяване на видеоинформацията от обзорно сензорните системи на използваните 3 хеликоптера.

Завършената интегрирана система за наблюдение функционира, макар и с отделни частични прекъсвания и позволява придобиване на видеоинформация в реално време за нарушения на държавната граница, подпомага в значителна степен постигането целите на провежданата СПО, както и общото ръководство и управление на силите и средствата съобразно обстановката.

- Подкрепа от Frontex:

България получава подкрепа от Европейската агенция за управление на оперативното сътрудничество по външните граници на страните-членки - FRONTEX, за успешното противодействие на незаконната миграция през външната за ЕС българо-турска граница. В условията на съвместна операция „Гъвкави оперативни дейности сухоземни граници

2016" се командироваат сили и средства от други държави членки на ЕС, като служителите на Агенцията участват в съвместни полицейски патрули с представители на МВР и съвместно изпълняват задачи по граничното наблюдение, което е съществена гаранция за спазване на международните правила по отношение на установяваните в района на границата чужденци.

б). Ситуацията на българо-гръцката граница

Като вътрешна за ЕС, на границата ни с Гърция се осъществява минимален граничен контрол. Добрата инфраструктура в граничната зона, позволяваща лесен достъп до линията на държавната граница от гръцка страна, липсата на възпиращи съоръжения и недостатъчните ресурси на ГД „Гранична полиция“ от сили и средства за гранично наблюдение, с които да отговори на евентуален миграционен натиск, прави българо-гръцката граница особено уязвима в случай на пренасочване на миграционните потоци към България.

През 2015 г. на българо-гръцката граница са задържани общо 467 незаконни мигранти - 416 на зелена граница и 51 на ГКПП. Не са установени граждани на трети страни, опитващи се да използват неистински или преотстъпени документи. Макар и малко на брой, в сравнение с натиска на българо-турската граница, увеличението на задържаните за незаконно преминаване е 44% в сравнение с 2014 г. и е индикация за възможно пренасочване на потоците и увеличаване на миграционен натиск по българо-гръцката граница.

Увеличението на установените граждани на трети страни на вход от Гърция, се дължи освен на взетите мерки за охрана на българо-турската граница, така и на големия брой мигранти на турска територия, които изчакват в близост до границата, за да преминат в ЕС. Голяма част от задържаните са преминали от Турция в Гърция през сухоземна граница, след което по поречието на река Марица влизат в България в граничния участък, където трите граници се събират, като за ориентир се използва река Марица и двата гранични контролно-пропускателни пункта - Капитан Андреево и Ново село.

На територията на страната пребивават голям брой граждани на трети страни, които търсят начини и пътища да достигнат до Западна Европа. През 2015 г. мигрантите предпочитаха да напускат Гърция през Западните Балкани, което доведе до ескалиране на напрежението по маршрута и предприемане на допълнителни мерки за ограничаване на натиска.

Мерки за противодействие на границата с Република Гърция:

- Очакваното увеличаване на опитите за незаконно влизане в България през българо-гръцката граница изисква предприемане на последователност от мерки, за реализирането на които са необходими значителни човешки, технически и финансови национални ресурси.

- Провежданата по границата с Турция СПО обхваща и част от българо-гръцката граница - в участъка на ГПУ Ново село, където има засилено присъствие на служители на

ГДГП с необходимото техническо оборудване.

- Предприети са мерки на национално ниво за повишаване ефективността на прилагания граничен контрол и недопускане на кризисна ситуация в следствие на евентуален засилен миграционен натиск по границата с Република Гърция. Разработен е план за действие при извънредна ситуация в следствие на увеличен миграционен натиск по българо-гръцката граница, като целта е създаване на оптимална организация и координация за увеличаване способностите на МВР, в тясно взаимодействие с МО, за ефективно наблюдение на държавната граница при възникване на кризисна ситуация вследствие на реална опасност от или вече осъществено масово навлизане на незаконни имигранти на територията на страната.

2.1.3 Миграционни потоци на изход - маршрути и начин на действие

Рязка промяна се наблюдаваше на изход от страната - почти 4 пъти увеличение на установените за незаконно преминаване лица - задържани са 11805 граждани на трети страни (3009 през 2014 г.).

Начинът на действие остана непроменен - целта на мигрантите е да не бъдат задържани, за да не бъдат регистрирани и в следствие върнати в България. Затова търсят услугите на каналджии, които да ги преведат през границите на страната на вход и изход, като им осигурят посрещане, транспорт и квартира за временно настаняване. Незаконно влезлите в страната се извозват към София (в редки случаи към Пловдив, Пазарджик и Хасково), където чакат да бъдат изведени отново незаконно - за Сърбия през зелена граница, за да се присъединят към потока през Западните Балкани или през Румъния през ГКПП укрити в МПС или с неистински документи.

Въпреки взетите мерки през 2015 г. зачестиха случаите на установени на изход граждани на трети страни, които не са били задържани преди това на вход. От всички задържани при опит да напуснат страната незаконно, 3 299 са с.. От всички задържани при опит да напуснат страната незаконно, 3 299 са с регистрация в АФИС и 8 481 - без регистрация. В същото време за първи път установените и задържани лица на изход (11805) са повече от тези на вход (10900). Тези две промени показват трайна тенденция на успешни опити за незаконно влизане.

На изход за Македония, Гърция и на въздушна граница случаите са единични. Няма опити за незаконно излизане по море.

Незначителен е броят на мигрантите опитващи се да излязат от страната незаконно през границите с Македония, Гърция и въздушна граница - едва 1 % от всички установени на изход лица. В същото време броят им (63) е намалял повече от три пъти в сравнение с 2013 г. (191).

На фона на общата миграционна картина у нас и в общоевропейски мащаб, случаите и задържаните са пренебрежимо малко.

Тези граници не са предпочитани от каналджиите и мигрантите, тъй като всяка сама по себе си е сравнително „неудобна“ за безпрепятствено преминаване:

- Границата с Македония е отдалечена от гр. София; мигрантите се сблъскват с високопланинския и труднодостъпен терен, трябва да преминат през още една граница и територията на още една трета държава, което удължава и оскъпява пътя им преди да достигнат до шенгенското пространство.

След усложняването на обстановката в Македония, бяха предприети мерки съвместно с МО по ГКПП. Под формата на смесен гранично-полицейски наряд "Контролно-пропускателен пункт" (КПП), служителите изпълняваха поставените им задачи в граничната зона и подходите към ГКПП с оглед постигането на възпиращ и превантивен ефект по отношение на лица, имащи намерение да преминат незаконно през държавната граница.

- На въздушна граница - мерките за сигурност на международните ни летища затрудняват миграцията. През 2015 г. имаше само 31 опита (35 през 2014 г.) за незаконно излизане през въздушните ГКПП - 27 чрез използване на неистински или преотстъпени документи и 4 опита на заобикаляне на граничната проверка.

- Гърция също е транзитна държава за незаконна миграция и стремежът на мигрантите е да я напуснат. На границата с Гърция са установени само 13 мигранти в единични случаи - 4 на зелена граница и 9 на ГКПП.

в). Ситуацията на българо-сръбската граница

Започналата през 2013 г. тенденция мигрантите да предпочитат българо-сръбската граница, за да напуснат страната, се затвърди и засили през изминалата година. Маршрутът Турция -България - Сърбия остана предпочитан от мигрантите, защото е лесен, бърз и евтин, поради близостта на границата до гр. София и връзката с маршрута през Западните Балкани. Поради това ситуационната картина на изход за Сърбия се промени драстично - от установените общо 11 805 опита за незаконно излизане, 11 012 (93%) са на тази граница.

Повечето опити за незаконно излизане отново са през зелена граница - 10 817, което е увеличение с 535% в сравнение с 2014 г., когато са установени 1703 лица.

На изход на ГКПП се забелязва намаление с 4% - задържани са 195 лица (204 през 2013), от които 94 укрити в МПС и 30 с неистински документи. Докато през 2014 г. на ГКПП са задържани 11% от всички опитващи се да излязат незаконно през българо-сръбската граница, то през 2015 г. този процент е едва 2%.

Миграционният поток на изход за Сърбия беше предимно от граждани на Афганистан - 5023 (942 през 2014 г.), Сирия - 3016 (574), Ирак - 2599 (112), Пакистан - 181 (68) и 210 други.

Установени са най-рискните направления за незаконна миграция на българо-сръбската граница.

Мерки за противодействие на границата с Република Сърбия:

- Заради рязкото утежняване на оперативната обстановка, през 2015 г. ГД „Гранична полиция“ започна самостоятелно и във взаимодействие с други служби на МВР и други компетентни държавни органи, да планира и провежда локални специализирани полицейски операции, с цел увеличаване интензитета на полицейските проверки и засилване присъствието на полицейски служители в граничната зона.
- В изпълнение на Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Сърбия за полицейско сътрудничество, за контрол и наблюдение на общата държавна граница между Р България и Р Сърбия е създадена организация за излъчване на оптимален брой съвместни патрули и увеличаване ефективността от дейността им.
- Поискано е съдействие от Агенция „Фронтекс“ и от месец февруари 2016 г. започна съвместна операция „Гъвкави оперативни дейности сухоземни граници 2016“, при която в рамките на локален координационен център "Калотина" са развърнати сили и средства и от други държави-членки на ЕС.

г). Ситуацията на българо-румънската граница

След българо-сръбската, границата ни с Румъния е следващата по уязвимост по отношение на незаконното излизане на граждани на трети страни. В резултат на взетите мерки за ограничаване на опитите за незаконно излизане през ГКПП, през 2015 г. има намаление на опитите с 23%. Установени са общо 650 лица, от които нито един на вход. Основните националности мигранти, засечени на изход по този маршрут са сирийци (292), иракчани (159), афганистанци (146) и други (53). Повечето от тях - 540 (83%) са установени на ГКПП (458 укрита в автомобили и 64 с неистински документи).

Няма промяна в начина на действие на мигрантите - влизат в България от Турция по познатите начини, стремят се да избегнат задържане от граничните власти или при настаняване в центрове от затворен тип същите подават молби за международна закрила, след което предприемат действия по незаконно преминаване на държавната границата на изход.

Нарушенията са предимно на ГКПП Русе - Дунав мост (300) и ГКПП Видин - Дунав мост (132). Укриването в МПС с цел незаконно излизане през българо-румънската граница през 2015 г. (458 лица) намаля с 21% спрямо 2014 г. (581), следствие на пренасочването към границата със Сърбия. Най-често за незаконно преминаване през ГКПП се използват леки и товарни автомобили, оборудвани с тайници за укриване и превозване на незаконни емигранти.

Държавната граница се преминава по два начина:

- през ГКПП, като мигрантите се укриват в специално изградени тайници или заводски кухни в кабините и ремаркетата на товарни автомобили, в микробуси и леки

автомобили. Незаконното извеждане в повечето случаи се организира на територията на Р България. Мигрантите са незаконно пребиваващи, най-често граждани на Афганистан, Сирия, Ирак и други. Каналджиите набират желаещи да напуснат страната мигранти и организират качването им в тайниците. Превеждането става в тъмната част на денонощието, след полунощ и е възможно да се осъществи през всички ГКПП на българо-румънската граница.

- през сухопътната граница с Румъния, извън зоните за задължителен граничен контрол, чрез укриване в МПС.

Почти два пъти намаляха случаите на използване на неистински документи за самоличност -установени са 64 граждани на трети страни (120 през 2014). Мигрантите използват истински документи по прилика или подправени европейски документи. Използваните неистински или преотстъпени документи са от различни националности и видове, като преобладават: български - 23, гръцки - 8, германски - 5, испански - 5 и други.

Мигрантите се снабдяват с български документи в България, предимно в гр. София, а с такива на други европейски държави - в Турция. Целта им е да достигнат до шенгенските държави, в повечето случаи - Германия и Швеция. Сирийците са най-често срещаната националност, използваща неистински и преотстъпени документи - 28 % от установените лица, следвани от Ирак - 24 % и Турция - 10%.

2.1.4 Подпомагане на незаконната миграция

Подпомагането на незаконната миграция е значителна заплаха в национален и в общоевропейски мащаб. По данни на Агенция Фронтекс, установените каналджии в ЕС са се увеличили от 10234 през 2014 до 12 023 през 2015 г., като най-голямото увеличение докладват Испания, Франция и Италия.

През 2015 г. установените в България каналджии са 569, от които 248 - български граждани, Турция - 95, Ирак - 31, Румъния - 1, Афганистан - 14 и други.

Те са част от организирани международни каналджийски мрежи, които набират мигранти в страните на произход и организират преминаването им (законно или незаконно) по целия маршрут до страната - крайна дестинация, или организират на турска територия мигрантите, самостоятелно влезли в страната и желаещи да заминат за Западна Европа. Участниците в каналите си поделят отговорностите през различните гранични участъци и транзитни държави и са в непрекъсната връзка помежду си.

Дейността им е свързана с улесняване незаконното придвижване гражданите на трети страни по маршрута от Турция през България към Сърбия за другите страни от ЕС и вторично придвижване през вътрешните ни граници с Гърция (на вход) и Румъния (на изход) за ЕС. Услугите, които каналджийските мрежи предлагат на мигрантите организиране, транспортиране, превеждане през границите, посрещане, осигуряване на временен престой, осигуряване на неистински документи, съвети за избягване на

евентуално задържане, инструкции за поведение и други, определят голямото им търсене и съответно генериране на значителни печалби за участниците.

През 2015 г. бяха взети допълнителни законодателни и оперативни мерки за разкриване и пресичане дейността на лицата, подпомагащи незаконното преминаване на граждани на трети страни през държавната граница и територията на страната. Направено е изменение на Наказателния кодекс на Република България, като се криминализира подпомагането на незаконния престой на чужденци и транспортирането им през територията на страната срещу заплащане (с цел получаване на имотна облага).

Повишаване на взаимодействието между правоохранителните органи, отговорни за превенцията и противодействието на незаконната миграция - ГДГП, ГДНП, ГДБОП, Д "Миграция" и ДАНС.

Повишаване на оперативното сътрудничество между ГДГП и партньорските служби в съседните страни и ЕС (Фронтекс, Europol, SELEC).

Получаване на изпреварваща и оперативна информация за дейността на организирани престъпни групи, действащи на територията на страната, които се преориентират към извършване на дейности, свързани с подпомагане на незаконната миграция.

През 2015 г. засилването на миграционния натиск към българо-турската граница доведе до съществено увеличаване броя на подадените молби за международна закрила от граждани на трети страни пред служители на ГДГП с 40% спрямо 2014 г. През 2015 г. при задържане в граничната зона 4 751 лица са потърсили международна закрила.

2.2 Тенденции

Несигурността, бедността, военните конфликти и разширяващата се дейност на Ислямска държава, са основни отблъскващи фактори, които генерират масирани миграционни потоци към ЕС. Мигрантите напускат страните на произход, за да търсят сигурност в страните от ЕС.

- Турция продължава да бъде пресечна точка на каналите за незаконна миграция, преминаващи през Източно-средиземноморския маршрут и събирателен пункт за мигрантите от Близкия Изток и Африка до ЕС.
- Въпреки взетите мерки за охрана на българо-турската граница, миграционния натиск към България се увеличава. Българо-турската сухоземна граница е най-засегната от миграционните процеси.
- Предприетите ефективни охранителни мерки за ограничаване на натиска от Турция, пренасочиха част от потоците към българо-гръцката граница, в зоната на отговорност на ГПУ Ново село - РДГП Смолян.
- В резултат от провежданата на зелена граница СПО, изграждането на инженерно възпрепятстващо съоръжение и пълното използване възможностите на интегрираната

система за наблюдение, доведоха до увеличаване на опитите за незаконно преминаване през ГКПП чрез укриване в леки и товарни МПС и товарни влакове.

- Засиленият миграционния натиск през българо-турската граница доведе до драстично увеличаване броя на подадените молби за международна закрила от граждани на трети страни.
- Запазва се тенденцията лица без документи, да се представят за граждани на високорискови държави, с цел улеснено получаване на бежански статут у нас.
- Увеличава се броят на гражданите на трети страни, успели да влязат незаконно в България без да бъдат задържани от граничните власти и броят на незаконно пребиваващите чужденци.
- Българо-сръбската граница е основен маршрут за мигрантите на изход от България
- Увеличава се броят на каналджиите, подпомагащи незаконното преминаване на граждани на трети страни.
- Поради засилените мерки за сигурност по международните летища, няма промяна в индикаторите, показващи нарастване на незаконната миграция през въздушната граница.

2.3 Прогнози за 2016 г.

Предвид нестихващия конфликт в Сирия и дейността на терористичната групировка Ислямска държава, може да се предположи, че рискът от увеличаване на миграционните потоци към България, ще се запази в краткосрочен план.

- Рискът от интензивен миграционен натиск ще се запази, като най-вероятно опитите за незаконно преминаване на българо-турската граница ще се увеличат с подобряване на метеорологичните условия.
- България ще продължи да бъде транзитна страна за мигрантите по Източно-средиземноморския маршрут от Близкия Изток към Западна Европа, като ще се запази тенденцията същите да се стремят да избегнат задържане, за да не бъдат регистрирани.
- Ще продължи да се увеличава миграционния натиск на ГКПП чрез укриване в МПС и международните товарни влакове, влизащи от Турция.
- Взетите мерки за охрана на българо-турската граница могат да доведат до рязко увеличаване на миграционния натиск от Гърция към България през зоната за отговорност на ГПУ Ново село, с усложняване на ситуацията по сухопътната граница и в по-малка степен в участъка на река Марица.
- Възможно е да бъдат подновени опитите за незаконно преминаване през Черно море, след като бъде изградено инженерно-техническото съоръжение по цялата дължина на българо-турската сухоземна граница.

ГЛАВА III ДОСТЪП ДО ТЕРИТОРИЯ И БЕЖАНСКА ПРОЦЕДУРА

3.1. Спазване на принципа за забрана на връщането (*non-refoulement*)

Принципът *забрана за връщане (non-refoulement)* е уреден в чл. 33, ал.1 от Женевската конвенция за статута на бежанците на ООН от 1951 г. и прогласява, че никоя договаряща се държава няма право по какъвто и да е начин да експулсира или връща (“refouler”) бежанец до границата на територията, където са били застрашени животът или свободата му по причина на неговата раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения.

Задължението на държавните органи в Република България да спазват този принцип произтича от ратификацията на Женевската конвенция през 1992¹⁷, която на това основание става част от българското законодателство и има предимство¹⁸ пред всички вътрешноправни норми, които ѝ противоречат. Въпреки това, принципът за забрана на връщането е закрепен и изрично и в българския закон¹⁹.

И през 2015г. достъпът до територия на бежанците, търсещи закрила в България, остана затруднен. Най-сериозните опасения във връзка със затруднения достъп отново бяха предизвикани от прилаганата от властите практика на отблъскване на лица, които биха могли да бъдат считани за бежанци *prima facie*. Различни групи търсещи закрила през годината докладваха, че са били подложени на принудително връщане (отблъскване) обратно на територията на Турция от страна на българските гранични и смесени групи за охрана на държавната граница, при това не само от граничната бразда, но и от граничните зони във вътрешността на страната. Най-често като способ на отблъскване (*push back*), прилаган от българските полицейски органи, бе докладвано спиране на граничната бразда или обратно отвеждане до нея от вътрешността на граничната зона и ангажиране съдействието на турските гранични патрули за извеждането на въпросните групи или отделни лица на турска територия. Масово бе заявявано, че при задържане от страна на българските полицейски органи от търсещите закрила са били изземвани и отнемани без съставяне на протокол или друг надлежен способ пари, телефони или ценни вещи. В отделни случаи търсещите закрила докладваха несъответно третиране, изразяващо се в поваляне на земята, ритане или груб език, както и в публично претърсване на жени и деца, макар и от женски полицейски състав.

През юни 2015г. група от три жени Сирия, всяка с по три малолетни деца и жена от Ирак с четири малолетни деца докладваха, че на два пъти по-рано през същия месец и един път през май 2015г., общо четири пъти са били отблъсквани от територията на България от страна на служители на Гранична полиция предимно в района на 303 и 309 гранични пирамиди на ГПУ Свиленград. При третия им успешен опит да влязат на територията на страната на 18 юни 2015г., заедно с група от общо 30 души от Сирия и Ирак, същите

¹⁷ Закон за ратифициране на Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г. и Протокола за статута на бежанците от 1967 г. (Обн. ДВ, бр.36 от 5 май 1992 г., доп. бр.30 от 1993 г.)

¹⁸ Чл.5, ал.4 от Конституцията на Република България

¹⁹ Чл.4, ал.3 от Закона за убежището и бежанците

заявителки докладваха грубо отношение и противозаконно отнемане на мобилните телефони и парите на всички задържани лица от страна на полицаите, които са извършили задържането на групата. Сигналът по този повод до директора на Главна дирекция „Гранична полиция“ от страна на БХК в рамките на установените правила по Тристранното споразумение остана без отговор до момента на изготвянето и публикуването на настоящия доклад.

През октомври 2015г. 19-годишен гражданин на Афганистан бе застрелян²⁰ от граничен полицаи близо с. Дюлево на българо-турската граница при прехващането от граничен патрул на групата, с която чужденецът е влязъл нелегално на територията на страната. Проведеното от БХК проучване на случая в рамките на наблюдението установи обстоятелства около инцидента²¹, съществено различаващи се от позицията на МВР²². До края на 2015г. и към датата на публикуването на настоящия доклад, резултатите от разследването не са оповестени от прокуратурата, включително и досежно констатациите от проведените аутопсия и балистична експертиза, а наказателното производство продължава да се води срещу неизвестен извършител²³.

В края на годината МВР отчете²⁴ 34,056 задържани нелегални имигранти, от които 10,709 души на входна граница и 11,710 души на изход, както и още 11,637 души във вътрешността на страната. Горепосочената статистика сочи значително увеличен брой на задържаните чужденци във вътрешността на територията на страната и на изходните граници, съставляващ 68% спрямо 32% задържани на входна граница, което до известна степен оборва довода²⁵, че само по себе си изграденото защитно съоръжение (ограда) на част от българо-турската граница допринесе за намаляването на броя на нелегално влизащите от Турция лица. При това, от задържаните 34,056 чужденци 26,939 души са подали молба за закрила пред органите на граничната или имиграционната полиция, което сочи че близо 79% от нелегално влезлите в страната чужденци са всъщност търсещи закрила.

Въпреки, че през годината различни представители на правителството неколккратно заявиха²⁶, че изграждането на т.нар. защитно съоръжение цели спирането на нелегалния достъп на бежанци и пренасочването им към официалните пунктове за влизане в страната, в същото време регулярното наблюдение на границата установи случаи, при които на търсещи закрила с редовни национални документи за самоличност получаваха отказ за достъп до територия в България от ГДГП поради липса на входна виза или средства за издръжка по време на престоя или пребиваването. Нелегалното влизане през сухоземната граница доведе и до няколко инциденти, довели до влошено или критично здравословно състояние на търсещи закрила лица, основно жени, поради

²⁰ <http://dnes.dir.bg/news/granitza-afganistanetz-migranti-bezhanskiat-natisk-20304499> ;

²¹ <http://www.liberties.eu/en/news/inconsistencies-between-facts-and-bulgarian-government-statement>

²² <http://m.novini.bg/news.php?id=311020>; <http://viaranews.com/2015/10/16/граничен-полицай-застреля-агресивен/>

²³ Изх.№8386 от 10.03.2016г. на Окръжна прокуратура – гр.Бургас

²⁴ МВР, на: https://www.mvr.bg/Planirane_otchetnost/Migracionna_statistika/default.htm ;

²⁵ Рег. №812100-27496 от 23 декември 2014 на МВР до Съвета по сигурността при МС относно необходимостта от изграждане на инженерно възпрепятстващо съоръжение по българо-турската граница, <http://bit.ly/1jMorHw>

²⁶ <http://novanews.novativ.bg/news/view/2015/09/02/122887/бъчварова-131-км-ще-бъде-оградата-по-границата-ни-с-турция/>, също и:

http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2016/01/15/2686405_ministur_buchvarova_se_nadiava_ogradata_po_granicata_s/

голямото физическо натоварване и суровите условия на преход през тежкия терен по българо-турската граница, които в един от случаите доведоха до смъртта на 40-годишна жена от Ирак.

3.2 Спазване на принципа за ненаказване (*non-punishment*)

Принципът за *ненаказуемост (non-punishment)* е уреден в чл.31 от Женевската Конвенция за статута на бежанците на ООН от 1951 г. и прогласява, че правителствата, чиито държави са подписали и ратифицирали Конвенцията не следва да налагат санкции заради незаконно влизане или пребиваване на бежанци, които пристигайки директно от територия, където техният живот или свобода са заплашени, са влезли или пребивавали на територията без разрешение, при условие, че са се представили незабавно пред властите и са посочили основателна причина за незаконното си влизане или пребиваване. Този принцип е въведен и в националното законодателство в чл.279, ал.5 от Наказателния кодекс на Република България.

През 2015г. принципът за ненаказуемост бе спазван по отношение на чужденците, влезли в страната да заявят искане за убежище и закрила. След обрата в практиката на разследващите органи и прокуратурата през 2013г. наблюдението констатира едва няколко индивидуални случая на нарушаване на този принцип през 2014г. и нито един случай през 2015г.²⁷ Органите на Гранична полиция предадоха през годината общо 591 лица, търсещи закрила на прокуратурата за наказателно преследване на деяния, свързани с незаконно пресичане на границата. Всички случаи обаче касаеха или използване на неистински или подправени документи за самоличност на вход или изходи, или опит за нерегламентирано излизане от територията на страната (основно на границите със Сърбия и Румъния) не на установените за това места или без надлежното разрешение на орган на власт²⁸.

Най-голям брой инициирани наказателни преследвания бяха наблюдавани в района на отговорност на ГПУ Брегово (българо-сръбска граница)²⁹ и ГПУ Русе (българо-румънска граница)³⁰ за опити за незаконно напускане на територията на страната. Опитите за незаконно пресичане на границата на изход водят до налагане на наказание лишаване от свобода³¹, но другият по-разпространен негативен резултат съставлява предварително задържане на фазата на досъдебното производство за период до 2 месеца, включително спрямо жени и непълнолетни деца. Определени прокуратури обаче³² предпочетоха през 2015г. да прилагат в такива случаи алтернативни мерки с цел избягване на задържането на придружени деца на възраст от 0 до 14 години, както и спрямо непридружени от родителите си деца до 18 годишна възраст.

²⁷ 2014г.: 11 случаи на наказателно преследване в нарушение на принципа за ненаказване; 2015г.: 0 случаи;

²⁸ 2015г.: 591 случаи;

²⁹ 289 обвинителни актове;

³⁰ 143 обвинителни актове;

³¹ Чл. 279, ал.5 от Наказателния кодекс;

³² РП-Видин и РП-Русе, ВКБООН-БХК-БЧК мисия, 3-4 юни 2015г.;

3.3 Регистрация

Регистрацията по границите на търсещите закрила, след като са вече допуснати да влязат и останат на територията на страната, като цяло бе осъществявана в рамките на законовите предписания с някои немногочислени, но от друга страна рецидивиращи и все още трайно неразрешени проблеми.

За 2015г. МВР докладва³³ задържането на 34,056 нередовни имигранти, от които 10,709 лица на входна граница и 11,710 лица на границите на изход, както и 11,637 лица, задържани във вътрешността на територията. От тях общо 26,939 лица за заявили че искат закрила от Република България, като 55% от заявителите (14,789 лица) за отправили заявлението още пред органите на Гранична полиция, а останалите 45% от заявителите (12,150 лица) са го направили пред органите на Дирекция „Миграция“ след прехвърлянето им центрове за задържане (СДВНЧ). От 14,798 лица, подали молба за закрила на границата пред органите на ГДГП близо 47% (7,004 лица) са подали молба за закрила при пресичане на входна граница, а останалите 53% (7,794 лица) – след задържането им при опит да пресекат границата на изход.

Поради това подадените молби за закрила на границата на изход не само изравни, но и надвиши по брой молбите за закрила, подадени на границата при влизане на територията на България. Това, както и значително завишеният общ брой на незаконно влезлите или пребиваващите в България чужденци сочи, че построеното преградно техническо съоръжение в участък от 30 км по протежение на българо-турската граница с цел да превенира достъпа до територията на страната през зелена граница обективно не води до резултата, заявен от правителството при приемането на тази мярка и отпускането на средствата за построяването му.³⁴ Както бе посочено МВР докладва³⁵, че през 2015г. са установени 34,056 нередовни граждани на трети страни в България, от които само 31% (10,709 лица) са били установени и задържани на входната граница с Република Турция, останалите 69% (23,347 лица) са били задържани или във вътрешността на територията (35% или 11,637 лица) или едва на изходна граница при опит да напуснат територията на страната не по установения ред (34% или 11,710 лица) основно на западна граница с Република Сърбия (10,935 лица) и бившата югославска република Македония (27 лица), но също така и на северната граница с Република Румъния (649 лица) и южната граница с Република Гърция (480 лица).

Основният проблем и през 2015г. остана липсата на адекватен превод от езиците, говорими от основните групи търсещи закрила. В началото на годината МВР значително намали часовата ставка за заплащане на превод³⁶, което доведе до масов отлив на преводачи от производствата, провеждани от органите на Гранична полиция. Това съществено затрудни комуникацията на служителите на ГДГП със задържаните от тях

³³ Министерство на вътрешните работи, https://www.mvr.bg/Planirane_otchetnost/Migracionna_statistika/default.htm ;

³⁴ Рег. №812100-27496 от 23 Декември 2014 на Министерство на вътрешните работи до Националния съвет за сигурност относно необходимостта от изграждане на инженерно съоръжение на българо-турската граница, <http://bit.ly/1jMopHw>

³⁵ Статистики към 31 Декември 2015, Източник: МВР;

³⁶ Заповеди №8121з-166/13.02.2016 г., №8121з-164/13.02.2016 г. и №8121з-163/13.02.2016 г. за определяне на превод за час в размер на 15 лв, с възможност за увеличаване при сложни и специфични преводи до 100%.

чужденци и липсата на възможност за установяване на конкретния правен статус и приложимите производства спрямо конкретните лица в рамките на 24-часовото полицейско задържане. Поради това, както и през 2014г. в мнозинството от случаите обаче на КПП съдействието чрез устен превод за заявяване на искане за закрила и писмен превод на текста на самата молба бе извършвано от служители на ГДГП, владеещи съответния език, в по-редки случаи от служители на Агенция „Фронтекс“ или в най-честите случаи - от преводачите на БХК. Осигуряването на превод на границата е основна гаранция за упражняването на правото да се заяви молба за международна закрила, тъй като без преводач чужденците, търсещи закрила са лишени от възможността да комуникират това свое искане към служителите на ГДГП. Това доведе до широка практика на препращане на всички задържани на границата граждани на трети страни към Разпределителния център в гр. Елхово към Дирекция „Миграция“ на МВР, където да бъдат извършвани последващите нужни действия по установяване на тяхната самоличност и правно положение (виж, по-долу 3.4).

Поради тази причина през 2015г. националната бежанска администрация, Държавната агенция за бежанците при МС, регистрира по надлежния ред 76% или 20,391 лица от общия брой от 26,939 лица, подали молби за закрила пред всички държавни органи на територията, в това число и пред органите на МВР, и по-специално – органите на Главна дирекция „Гранична полиция“ и Дирекция „Миграция“. Топ страна на произход на търсещите закрила стана Ирак с 34% или 6,959 регистрирани лица, търсещи закрила следвана от Афганистан с 30% или 6,193 регистрирани кандидати за международна закрила. За пръв път от 3 поредни години броят на гражданите на Сирия, търсещи закрила в България падна от първо на трето място измежду страните на произход с 29% от общия брой или 5,993 регистрирани кандидати за международна закрила. Четвърто и пето място между страните на произход бяха заети съответно от Пакистан с 3% от общия брой лица или 578 регистрирани кандидати за международна закрила и Иран с 0,8% от общия брой или 175 регистрирани кандидати за закрила, които замениха лицата без гражданство и Алжир, заемащи тези места през 2014г. със съответно 2,4% или 268 лица и 1,3% или 155 регистрирани лица, кандидатстващи за международна закрила.

3.4 Механизми за идентификация и пренасочване

Както вече бе посочено, от общо 26,939 лица, които заявиха през 2015г., че търсят международна закрила от Република България 55% или 14,789 лица направиха това заявление пред органите на Гранична полиция. От тези 14,798 лица близо 47% (7,004 лица) подадоха молба за закрила при пресичане на входна граница, а останалите 53% (7,794 лица) – след задържането им при опит да пресекат границата на изход. От заявителите, подали молба за закрила на границата, на вход обаче, едва 17% (1,251 лица) получиха директен достъп до бежанска процедура без задържане. В останалите 83% (5,753 лица) кандидатите за международна закрила, подали молба на границата на вход, са били първоначално преведени и задържани в Разпределителния център-Елхово (Дирекция „Миграция“ на МВР) при средна продължителност на задържането от 7 дни за провеждане на действия по идентификация и профилиране преди освобождаването и трансфера им в откритите бежански центрове на Държавната агенция за бежанците.

Съгласно приетото вторично национално законодателство³⁷ обаче в случай, че задържан на границата чужденец поиска закрила, служителите на ГДГП следва незабавно да изпратят копие от молбата за закрила по електронна поща, факс или с писмо до Държавната агенция за бежанците, да уточнят датата, мястото и часа на предаване на чужденеца и да го предадат на ДАБ, заедно с всички иззети или съставени при задържането документи (заповед за задържане, заповеди за налагане на принудителни административни мерки, протокол за обиск, обстоятелствен протокол) и такива, удостоверяващи здравословното му състояние. Нормативната уредба не регламентира възможност чужденците, които са заявили молба за закрила пред органите на Гранична полиция, да бъдат предавани на други държавни органи, освен на Държавната агенция за бежанците, и особено с цел последващо административно задържане извън законово допустимия 24-часов срок. Както бе посочено по-горе в настоящия доклад, законът изрично урежда правото на чужденеца, поискал закрила, да остане на територията³⁸ на България до приключване на административното производство по преценка на искането му с влязло в сила решение. На това основание автоматично, по силата на самия закон³⁹ (*ex lege*), се спира изпълнението на издадената заповед за принудително отвеждане до границата до приключване на производството за закрила. Доколкото заповедите за принудително настаняване в СДВНЧ (административно задържане) са обезпечителни⁴⁰ за изпълнението на принудителното отвеждане, то тяхното изпълнение също се спира до приключване на бежанското производство, независимо от липсата на изрична разпоредба на закона в този смисъл, а чужденците поискали закрила в България се освобождават и предават на ДАБ. В този смисъл, превеждането на лица, подали молба за закрила на входна граница в Разпределителния център-Елхово, предаването им на органите на Дирекция „Миграция“ и последващото им административно задържане е практика, която е нарушение на закона и по-специално – на горепосочените нормативни правила и разпоредби.

Освен това, и през 2015г. Разпределителният център-Елхово към Дирекция „Миграция“ на МВР продължи да функционира без никакъв правен статус или основание⁴¹, а задържаните в него лица бяха въдворявани в него без надлежните заповеди за принудително настаняване като по този начин бяха лишавани от правото си на свобода и свободно придвижване в нарушение на закона. В този смисъл, трансферирането от органите на Гранична полиция в РЦ-Елхово на лицата, заявили че търсят убежище и закрила, освен нарушение на разпоредбите на специалния закон ЗУБ⁴² предпоставяше и нарушение на правните стандарти на чл.5, ал.1 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. Това нарушение е съществено, въпреки намалението в средната продължителност на задържане в Разпределителния център в гр.Елхово на 7 дни в сравнение със периода на задържане през 2014г, който бе 11 дни.

³⁷ Наредба №332/28.12.2007, в сила от 14.01.2008 относно координацията и отговорностите на Държавната агенция за бежанците, Дирекция "Миграция" и "Гранична полиция" в случаите на молби за убежище, подадени на националните граници (ДВ 3/2008)

³⁸ Чл.29, ал.1, т.1 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

³⁹ Чл.67, ал.1 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

⁴⁰ Чл.44, ал.6 от Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ)

⁴¹ Разпределителния център в гр.Елхово към Дирекция „Миграция“ на МВР е създаден със Заповед рег. № Из-1887/25.09.2014г. на министъра на вътрешните работи

⁴² Чл.67, ал.1 и 2 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

Трансферирането на лицата, подали молба за закрила на границата, към местата за административно задържане на Дирекция „Миграция“–МВР, а именно – Разпределителния център-Елхово, СДВНЧ-Бусманци и СДВНЧ-Любимец, доведе и до възникването на други неблагоприятни последици за тези лица и ограничаване на правата им по закон⁴³ като кандидати за международна закрила. Наблюдавано бе сериозно закъснение в освобождаването им за регистрация въз основа на писмена оторизация от страна на Държавната агенция за бежанците. Закъсненията обичайно засягаха граждани на трети страни извън Сирия и особено гражданите на онези държави⁴⁴, за които Държавна агенция „Национална сигурност“ приема, че са източник на потенциален риск за националната сигурност или общественения ред. В някои от посочените случаи спрямо граждани от такива държави Държавната агенция за бежанците при МС проведе в условията на задържане в СДВНЧ и поради това - в нарушение на разпоредбите на закона⁴⁵ действия по лична регистрация, снемане на пръстови отпечатьци, дъблинско и ускорено производство с цел изпълнение на законовите срокове за регистриране⁴⁶ и издаване на документ⁴⁷. Продължителността на незаконното задържане на тези лица, преди да бъдат освободени от съда по тяхна жалба, бе средно 6.5 месеца през първата половина на 2015г. и 3,5 месеца през втората половина на 2015г.

Най-неблагоприятно засегнати от описаната практика на прехвърляне от границата към РЦ и СДВНЧ обаче бяха най-уязвимата категория на непридружените деца, търсещи убежище и закрила. Рязко се увеличи практиката на органите на МВР, в това число и на органите на ГДГП да „пришиват“ непридружените деца, търсещи закрила, към несвързани с тях пълнолетни лица в издаваните за последните заповеди за принудително настаняване в СДВНЧ, с цел заобикаляне на законовата забрана за задържане⁴⁸. Същото обаче създаваше повишен риск от злоупотреба, малтретиране и сексуални посегателства доколкото непридружените деца бяха въдворявани в затворените РЦ и СДВНЧ на практика без техен родител или друг възрастен придружител, който да отговаря за тях по силата на закон или обичай. През октомври 2015г.⁴⁹ бе регистриран случай на сексуално посегателство спрямо непридружено дете, търсещо закрила, настанено в СДВНЧ-Бусманци, но както МВР⁵⁰, така и прокуратурата не успяха да проведат надлежно разследване и да предприемат адекватни мерки за издирването и наказването на извършителите.

3.5 Дъблински връщания

Регламент (ЕС) №604/2013 Дъблин установява критериите и механизмите за определяне на държавата-членка, която следва да разгледа молбата за закрила, подадена от

⁴³ Чл.29 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ)

⁴⁴ Индия, Шри Ланка, Пакистан, Бангладеш, Алжир, Мароко, Тунис; Източник: Български хелзинкски комитет, Месечни доклади за наблюдение на СДВНЧ, януари – декември 2015г.

⁴⁵ Чл.29, ал.1, т.1 във връзка с чл.67, ал.1 от Закона за убежището и бежанците

⁴⁶ Чл.6 от преработената Директива 2013/32/ЕС (Процедурна директива)

⁴⁷ Чл.6 от преработената Директива 2013/33/ЕС (Приемателна директива)

⁴⁸ Чл.44, ал.9 от Закона за чужденците в Република България

⁴⁹ Български хелзинкски комитет, Месечен доклад за наблюдение на границата и СДВНЧ, октомври 2015г.

⁵⁰ МВР, Дирекция „Миграция“, Изх. №УРИ 536400-28628 от 4 ноември 2015г.

чужденец на територията на Европейския съюз. Целта на този акт е да се избегне многократно разглеждане на молба за закрила от един чужденец в различни държави от ЕС. Критериите, уредени в Регламента Дъблин⁵¹ определят коя е държавата от ЕС, която е отговорна да се произнесе по молбата за закрила. Органите на ГДГП осъществяват действията по приемането и изпращането на лица, търсещи закрила от България към друга държава-членка на ЕС или обратното в рамките на процедура по Регламента Дъблин (дъблинска процедура). Съгласно Наредбата за отговорността и координацията на държавните органи⁵², когато чужденецът се намира на територията на друга държава-членка и България е компетентна да разгледа молбата му за статут или да го приеме обратно, длъжностните лица от ГДГП приемат чужденеца и съпровождащите го документи и го предават в териториално поделение на Държавната агенция, за което се изготвя предавателно-приемателен протокол. В случай, че чужденецът търсещ закрила се извежда от България към друга държава-членка, отговорна да разгледа молбата му за закрила, служителите на ГДГП след получаване на информация за това предават чужденеца на дирекция "Миграция" - МВР за организиране на действия по извеждането от страната.

И през изминалата година България остана основно транзитна държава, доколкото лицата подаващи молба за закрила в преобладаващата си част го правеха едва при залавянето си от полицията за незаконно влизане или пребиваване, при това в значителен част при опита им да напуснат територията на страната на път към държавите на крайна дестинация в Западна и Северна Европа. Близко една четвърт от подалите молба убежище и закрила пред полицейските органи по-късно оттеглиха молбите си и отказаха да бъдат официално регистрирани от Държавната агенция за бежанците при МС като лица, търсещи закрила в България. Освен липсата на желание да останат в страната и да получат закрила тук, друга основна причина бе избягване снемането на пръстови отпечатъци в системата Евродак съгласно изискванията на Регламента Дъблин, което би позволило обратното им връщане в България от държавите на тяхната желана крайна дестинация. Така, през 2015г. в България бяха официално регистрирани като лица търсещи закрила приблизително 76% (20,391 души) от първоначално заявените пред органите на властта молби за закрила (26,939 души). Близко 61% от молбите за закрила са заявени при залавянето на чужденците при опит да напуснат страната, основно на границата със Сърбия (виж, 3.1.). Това за поредна година потвърди констатацията, че България продължава да бъде разглеждана от бежанците като транзитна държава, а не държава на крайна дестинация.

Въпреки това, през годината връщането към страната по Регламент Дъблин съставляваше едва 3% (262 лица) от направените общо 8131 информационни запитвания от различни европейски държави. Основните връщащи държави от ЕС и ЕИО бяха Австрия (69 върнати лица), Германия (41 върнати лица) и Швейцария (27 върнати лица). Въпреки, че връщаните лица бяха допускани до територията на страната от органите на Гранична полиция и предавани без обструкция на Държавната агенция за бежанците, наблюдението установи, че бежанската администрация в нарушение на

⁵¹ Чл. 3, алинея 1 от Регламента Дъблин

⁵² Чл.17 от Наредба №332/28.12.2007, в сила от 14.01.2008 относно координацията и отговорностите на Държавната агенция за бежанците, Дирекция "Миграция" и "Гранична полиция" в случаите на молби за убежище, подадени на националните граници (ДВ 3/2008)

закона⁵³ мълчаливо отказва да възобнови прекратените производства спрямо връщаните по дъблинската процедура лица.

Сходна с оглед на малкия брой трансфери бе и ситуацията досежно реадмисията на лицата с предоставен статут, връщани в България като държава, предоставила международната закрила. През 2015г. към страната бяха извършени 122 реадмисии от общо 1,000 запитвания за връщане. Топ трите страни, връщащи по реадмисия през годината бяха Сърбия с 58 реадмитирани към България лица, Германия с 24 лица и Австрия с 11 лица, върнати по спогодбите за реадмисия.

ГЛАВА IV ЗАЧИТАНЕ НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ПРАВА

3.1 Право на заявяване на закрила

През 2015г. общо 14,789 лица подадоха молби за закрила на границата пред служители на ГДГ, или, 26% от всички 26,939 лица (16,781 мъже, 2,539 жени, 4,600 деца and 3,019 непридружени деца⁵⁴), подали молба за закрила пред държавните органи на Република България. От подалите молба на граница кандидати за международна закрила 10,489 бяха пълнолетни лица (8,769 мъже, 1,720 жени), 3,173 деца (1,943 момчета и 1,230 момичета) и 1,127 непридружени деца, от които 1,116 момчета и 11 момичета. От тяхно име ГДГП регистрира 11,616 молби за убежище и закрила, тъй като по отношение на придружените деца не се регистрира самостоятелна молба, а същите се вписват в молбата на единия от родителите. Това представляваше увеличение с 65% спрямо 4041 лица, подали молба на границата през 2014г. и с 61% спрямо 2013г. с 4520 молби за закрила, подадени от лица на границите на държава.

Броят на молбите за убежище и международна закрила, подадени на границата на изход, превиши броя на подадените молби на входна граница. От общо 14,789 лица, заявили молби по границите през 2015г. само 47% или 7,002 лица търсеци закрила са подали молба на входна граница (Турция, Гърция), а в същото време 53% или 7,785 лица са извършили това едва при залавяне на границата на изход при опит да напуснат територията на страната (Сърбия, Румъния, Македония). Всички останали лица, заявили молба за закрила в България са били официално регистрирани като търсеци закрила в центровете за административно задържане на чужденци (СДВНЧ) в Елхово, Бусманци и Любимец като основна причина за това са кратките срокове до 24 часа на полицейското задържане в граничните арести и липсата на осигурен превод на изходните граници на страната.

⁵³Чл. 18, ал.2 от Регламент (ЕС) №604/2013 (Дъблински регламент)

⁵⁴ Страните на произход на непридружените деца бяха Афганистан (1,806 непридружени деца), Ирак (201 непридружени деца), и Бангладеш (1 дете);

4.2 Право на превод

През 2012г. МВР прие официално разпоредбите⁵⁵ за изплащане на възнаграждения на преводачите или тълковниците, осъществяващи превод на задържани лица, които не разбират български език. По силата на същата заповед, когато на чужденец, задържан на националната граница, е бил осигурен превод от съответния език, преводът следва да се заплаща на преводача независимо от обстоятелството дали се образува наказателно производство за незаконно преминаване на границата или разпитът се приключва с административна преписка поради подадена молба за убежище и закрила.

За осигуряване на правото на превод през 2015г. за търсещите закрила на държавните граници Главна Дирекция "Гранична полиция" използва консултантски услуги на преводаческа агенция по процедура за обществена поръчка, като за извършени услуги е разходвана сумата от 364 936 лв., а от тях за нуждите на българо-турската граница са 303 164 лв. В мнозинството от случаите обаче на КПП съдействието чрез устен превод за заявяване на искане за закрила и писмен превод на текста на самата молба бе извършвано от служители на ГДГП, владеещи съответния език, в по-редки случаи от служители на Агенция „Фронтекс“ или в най-честите случаи - от преводачите на БХК.

Осигуряването на превод на границата е основна гаранция за упражняването на правото да се заяви молба за международна закрила, тъй като без преводач чужденците, търсещи закрила са лишени от възможността да комуникират това свое искане към служителите на ГДГП. Ако граничните полицаи не могат да разберат отправените към тях заявления, те не биха могли да проведат правилна преценка за това кои граждани на трети страни могат да бъдат върнати и кои следва да допуснат до територия и закрила.

4.3 Право на информация

Правото на информация беше като цяло гарантирано през 2015г. на основата на поетите по Меморандума задължения. Информационни табла с писмени материали (брошури) бяха разпространявани в основните гранични обекти на българо-турската граница – ГКПП „Капитан Андреево“, ГПУ Елхово, отговорно за 24-часовото задържане на лицата, залавяни в зоните на отговорност на ГКПП Лесово, ГПУ Средец, ГПУ Болярово и ГПУ Малко Търново, както и на границата на морска граница – ГПУ Бургас (Черно море) и на изход – ГПУ Калотина (българо-сръбска граница) ГКПП „Аерогара София“. Материалите са разработени от БХК през 2012г. и преиздадени от ВКБООН. Те бяха изготвени на езиците, използвани в най-честите държавите на произход на търсещите закрила в България като арабски, фарси, дари, кюрдски, английски и френски езици. За правото на устна информация – виж, по-долу 4.4.

⁵⁵ Заповеди №8121з-166/13.02.2016 г., №8121з-164/13.02.2016 г. и №8121з-163/13.02.2016 г. за определяне на превод за час в размер на 15 лв, с възможност за увеличаване при сложни и специфични преводи до 100%]

4.4 Право на правна защита

През 2013г. бяха направени изменения в Закон за правната помощ⁵⁶, които въведоха както търсещите закрила, така и чужденците, задържани в СДВНЧ, като специални категории лица с право на правна помощ на административна фаза. До този момент извън съдопроизводствата на административна фаза правна помощ в България се предоставяше единствено по наказателни дела. В останалите случаи правна помощ можеше да се поиска само пред и от съд.

Въпреки това законодателно изменение, и през 2015г. правна помощ на търсещите закрила, задържани на границата в местата за 24-часово полицейско задържане в структурите на ГДГП не бе осигурена от държавния бюджет. Поради това Националното бюро за правна помощ (НБПП) не предоставяше правна помощ, консултации и представителство на търсещите закрила, задържани на границата с оглед достъпа им до територия и процедура, а такава помощ се предоставяше единствено от БХК посредством финансовата подкрепа на ВКБООН.

4.5 Право на медицинска помощ

Според наблюдателите на БХК при задържането им чужденците се подлагат на първоначален медицински преглед в единствено в здравните пунктове на ГКПП „Капитан Андреево“, ГПУ Елхово и ГКПП Малко Търново, обслужвани от общопрактикуващи лекари. При необходимост от спешно лечение, лекарите сигнализираха местните центрове за спешна медицинска помощ. Според позицията на ГДГП всички задържани се подлагат на първоначален медицински преглед, съответно от зачислените общопрактикуващи лекари, а там където съответното ГПУ не разполага с такива лекари – от съответното местно лечебно заведение.

През 2015г. търсещите закрила, получаваха медицински грижи на границата единствено в спешни случаи по реда на Закона за здравето⁵⁷. За случаи на лечение на хронични заболявания или заплащане на медицински процедури, консумативи или лекарства извън спешната помощ беше търсена помощта на Българския червен кръст за покриване на тези медицински разходи.

4.6 Закрила на уязвими лица

Съгласно общопризнатите стандарти за международна закрила особено внимание се обръща на случаите на лица от т.нар. уязвими категории, а именно непридружени малолетни и непълнолетни деца, търсещи закрила, неомъжени жени, инвалиди или лица, страдащи от физически или психически заболявания, които ги поставят в неравностойно положение. БХК наблюдаваше в местата за полицейско задържане на границите спазването на основните стандарти при задържането на такива лица като настаняването им в самостоятелни помещения, специално пригодени и оборудвани за тази категория лица за гарантиране на личната им сигурност. В случаите на

⁵⁶ Чл.22, ал.8 и 9 от Закона за правната помощ

⁵⁷ Чл.99, алинея 2 от Закона за здравето

необходимост по заявка на граничните служители бяха осигурявани храна, дрехи, санитарни и хигиенни материали и медикаменти със съдействието на БЧК.

През 2015г. се наблюдава рязко разширяване на практиката на органите на МВР, в това число и на органите на ГДГП, да присъединяват непридружените деца, търсещи закрила, към несвързани с тях пълнолетни лица в издаваните за последните заповеди за принудително настаняване в СДВНЧ с основна цел заобикаляне на законовата забрана за задържане⁵⁸. Същото обаче създаваше повишен риск от злоупотреба, малтретиране и сексуални посегателства доколкото непридружените деца бяха въдворявани в затворените РЦ и СДВНЧ на практика без техен родител или друг възрастен придружител, който да отговаря за тях по силата на закон или обичай. През октомври 2015г.⁵⁹ бе регистриран случай на сексуално посегателство спрямо непридружено дете, търсещо закрила, настанено в СДВНЧ-Бусманци, но както МВР⁶⁰, така и прокуратурата не успяха да проведат надлежно разследване и да предприемат адекватни мерки за издирването и наказването на извършителите.

⁵⁸ Чл.44, ал.9 от Закона за чужденците в Република България

⁵⁹ Български хелзинкски комитет, Месечен доклад за наблюдение на границата и СДВНЧ, октомври 2015г.

⁶⁰ МВР, Дирекция „Миграция“, Изх. №УРИ 536400-28628 от 4 ноември 2015г.

ГЛАВА V ОБОБЩЕНИЕ

5.1 КОНСТАТАЦИИ

5.1.1 Броят на новопристигналите в България граждани на трети страни чрез смесените миграционни потоци се увеличи значително през 2015г. (71%) в сравнение с предходната 2014г. Основният маршрут за влизане бе сухоземната граница с Република Турция. Нерегламентираните влизания през ГКПП (74%) също продължиха да се увеличават в сравнение с 2014г.

5.1.2 За пръв път броят на гражданите на трети страни (11,805) задържани на границата на изход (основно по границата с Република Сърбия) превиши задържанията на вход (10,900), отбелязвайки 47% увеличение в сравнение с 2014г.

5.1.3 България продължи до голяма степен да бъде транзитна държава. Границата с Турция остана основният входен маршрут за незаконно влизане (95%).

5.1.4 Налице е потенциална възможност от повишение на броя на влизащите през границата с Република Гърция (44% увеличение през 2015г. в сравнение с 2014г.) се обяснява основно с по-големите ограничения за влизане, предприети по българо-турската граница и големият брой граждани на трети страни, пребиваващи на гръцка територия в близост до българската граница.

5.1.5. България разшири законодателната си база позволявайки мобилизация на армията за охрана на границата.

5.1.6 Лица, потенциално нуждаещи се от закрила, бяха потърпевши от откази за влизане и потенциално отблъскване на основание незаконно влизане или пребиваване или поради липсата на валидни документи за самоличност.

5.1.7 Броят на търсещите закрила лица, пристигащи на официалните гранични контролно-пропускателни пунктове продължи да се увеличава и през 2015г. (увеличение със 74%) в сравнение с 2014г. В същото време броят на влизането през сухоземна граница продължи да преобладава – 7,617 от общо 10,900 влизания.

5.1.8 На вход, Сирия, Ирак и Афганистан продължиха да бъдат топ страни на произход, докато на изход гражданите на Афганистан преобладаваха пред тези от Сирия и Ирак.

5.1.9 Повечето от гражданите на трети страни, пристигащи или излизащи от България, са подпомагани от мрежи за нелегален трафик на хора в и извън България. Мнозинството от арестуваните в България за каналджийство са български граждани, следвани от граждани на Турция, Ирак и Афганистан.

5.1.10 Огромното мнозинство от гражданите на трети страни продължаваха да бъдат задържани без документи за самоличност.

5.1.11 Продължаващият натиск на смесените миграционни потоци по протежение на външните граници на България налагат подобряване на координацията между страните по Тристранния меморандум – ВКБООН, ГДГП и БХК, с цел да се осигури ефективен достъп до територия на лицата, търсещи международна закрила.

5.1.12 Тристранният меморандум остана ефикасен механизъм за партньорство и сътрудничество, което подпомага българските власти и допринася за изпълнението на поетите от страна на Република България национални, регионални и международни задължения във връзка с предоставянето на международна закрила.

5.1.13 Гранична полиция, прокуратурата и националните наказателни съдилища продължиха да спазват в основни линии принципа за ненаказуемост на търсещите закрила за незаконно влизане или пребиваване.

5.1.14 Граничните практики за препращане на непридружените деца, търсещи закрила на входна граница, към съответните органи за закрила на детето бяха прилагани ограничено. Непридружените деца, търсещи закрила, задържани в страната или на границата на изход продължиха да бъдат задържани в нарушение на изричната законова забрана за това чрез неоснователното им „прикачване“ към несвързани с тях пълнолетни лица.

5.1.15 Граничните и имиграционните органи продължиха да функционират без трайното осигуряване на преводачески услуги, което ограничи наред с останалото възможността на търсещите закрила да комуникират своевременно заявленията си за закрила пред граничните и имиграционни служители.

5.1.16 Като цяло Гранична полиция осигури правото на информация на търсещите закрила. ГДГП осигури на лицата, въдворявани в помещенията за полицейско задържане информационни брошури на различни езици като продължи надлежно да регистрира отправените до тях молби за закрила от задържаните лица и да ги препраща към компетентните органи съгласно закона.

5.1.17 Граничните органи продължиха да разчитат на подкрепата и помощта на неправителствените организации за посрещането на нуждите на лицата от уязвими категории, находящи се в помещенията за полицейско задържане по границата.

5.2 ПРЕПОРЪКИ

5.2.1 При осъществяване на граничния контрол българските власти следва да осигурят механизми за контрол върху достъпа до територия с оглед спазването на основните права, включително забраната за отблъскване (non-refoulement) и правото да се търси закрила и убежище.

5.2.2 В съблюдение на международните задължения правителството следва да позволи на лицата, търсещи закрила да влизат в България и да получават достъп до процедура без оглед на способа на тяхното влизане.

5.2.3 Лицата, заявяващи искане за закрила и подаващи съответна молба пред граничните органи, не следва да се задържат в Разпределителния център в гр.Елхово, а следва да бъдат препращани към съответните места за регистрация и настаняване на Държавната агенция за бежанците.

5.2.3 Правото на информация за възможността да се подаде молба за закрила пред граничните органи и осигуряването на адекватен превод за тази цел следва да бъде осигурено на лицата в помещенията за полицейско задържане.

5.2.4. Правото на правна помощ следва да бъде осигурено за лицата, които имат право на нея съгласно съответните разпоредби на закона.

5.2.5 Тристранната работна група следва да провежда три съвместни мониторингови мисии годишно.

5.2.6 БХК и ВКБОУОН следва да осъвременят съществуващите информационни материали с превод на говорими езиците и да ги предоставят на ГДГП за разпространение в съответните гранични служби.

5.2.7 ВКБОУОН и БХК в сътрудничество с ГДГП следва да осигурят необходимите средства за продължаващото и регулярно обучение на граничните полицейски служители с цел повишаване на техните знания и квалификация.

5.2.8 Да се осигури механизъм за 24-часово дежурство през почивните и празнични дни на служители на Държавната агенция за бежанците за регистрация на лицата, подали молба за закрила на границата.

5.2.9 Преводът от и на различните езици следва да бъде трайно осигурен за нуждите на граничните и имиграционните органи, така че онези, които желаят да заявят надлежно молба за закрила да са в състояние да го сторят навременно.

5.2.10 Да се направи изменение и допълнение на Наказателния кодекс, за да се разшири принципа за ненаказуемост по чл.279, ал.5 от него извън лицата, търсещи убежище и спрямо лицата, които заявяват, че търсят международна закрила съгласно разпоредбите на националното законодателство.⁶¹

5.2.11 В сътрудничество с ГДГП, да се организира и проведе от ВКБОУОН и БХК съвместно обучение с прокурори от пограничните райони.

5.2.12 Да се подкрепят усилията на ВКБОУОН и БХК за установяване на трансгранично сътрудничество и мониториращи механизми по отношение на българо-турската и българо-гръцката граници.

София, 30 юли 2016 г.

⁶¹ Чл. 1, ал.2 от Закона за убежището и бежанците.